

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ ЗА ДОГОВОРАМИ КОНЦЕСІЇ

© 2018 СВІРКО С. В., КОВАЛЬЧУК В. В.

УДК 657
JEL Classification: M00

Свірко С. В., Ковальчук В. В.

Ідентифікація об'єктів бухгалтерського обліку операцій за договорами концесії

В сучасних умовах, що вимагають поліпшення якісних характеристик інформаційних ресурсів, які генеруються системою бухгалтерського обліку, важливого значення набуває ідентифікація об'єктів та їх властивостей, що є основою для їх подальшої оцінки та відображення на рахунках. Під час дослідження було встановлено, що бухгалтерський облік операцій за концесійним договором має галузеву специфіку. Визначено структуру системи бухгалтерського обліку, яка представлена об'єктами, що складають і забезпечують господарську діяльність: бізнес-процеси; ресурси, що отримані концесіонером, знаходяться в його власності або придбані концесіонером для забезпечення виконання умов договору. Визначено особливості, які враховуються під час формування структури системи об'єктів бухгалтерського обліку. Визначено структуру та характеристики системи об'єктів бухгалтерського обліку операцій за договорами концесії. Зокрема, було виділено такі групи об'єктів: необоротні активи, оборотні активи, незавершене виробництво, незавершене будівництво. В процесі дослідження було встановлено, що організація бухгалтерського обліку операцій за договорами концесії є крайній складною та важливою на всіх етапах формування та реалізації проекту державно-приватного партнерства у формі концесії.

Ключові слова: бухгалтерський облік, об'єкти бухгалтерського обліку, концесія, договір концесії, державне партнерство, приватне партнерство.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2018-4-325-329>

Табл.: 1. **Бібл.:** 8.

Свірко Світлана Володимирівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної безпеки, публічного управління та адміністрування, Житомирський державний технологічний університет (вул. Чуднівська, 103, Житомир, 10005, Україна)

E-mail: sv3@ukr.net

Ковальчук Володимир Володимирович – здобувач, кафедра обліку і аудиту, Житомирський державний технологічний університет (вул. Чуднівська, 103, Житомир, 10005, Україна)

УДК 657
JEL Classification: M00

Свірко С. В., Ковальчук В. В. Идентификация объектов бухгалтерского учета операций по договорам концессии

В современных условиях, требующих улучшения качественных характеристик информационных ресурсов, генерируемых системой бухгалтерского учета, важное значение приобретает идентификация объектов и их свойств, которая является основой для их дальнейшей оценки и отражения на счетах. В ходе исследования было установлено, что бухгалтерский учет операций по концессионным договорам имеет отраслевую специфику. Определена структура системы бухгалтерского учета, представленная объектами, составляющими и обеспечивающими хозяйственную деятельность: бизнес-процессы; ресурсы, которые получены концессионером, находятся в его собственности или приобретены концессионером для обеспечения выполнения условий договора. Определены особенности, которые учитываются при формировании структуры системы объектов бухгалтерского учета. Определены структура и характеристики системы объектов бухгалтерского учета операций по договорам концессии. В частности, были выделены следующие группы объектов: внеоборотные активы, оборотные активы, незавершенное производство, незавершенное строительство. В ходе исследования было установлено, что организация бухгалтерского учета операций по договорам концессии является крайне сложной и важной на всех этапах формирования и реализации проекта государственно-частного партнерства в форме концессии.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, объекты бухгалтерского учета, концессия, договор концессии, государственное партнерство, частное партнерство.

UDC 657
JEL Classification: M00

Svirko S. V., Kovalchuk V. V. Identification of Objects of Accounting in Carrying out Operations under Concession Agreements

Under modern conditions that require improving qualitative characteristics of information resources generated by an accounting system, the identification of objects and their properties, which is the basis for their further evaluation and reflection in the accounts, is gaining importance. In the course of the study it is found that accounting of operations under a concession agreement has industry specifics. There defined the structure of an accounting system, which is represented by objects that make up and ensure economic activities: business processes; resources received by the concessionaire, owned or acquired by the concessionaire to ensure compliance with the terms of the contract. The features that are taken into account when forming the structure of the accounting objects are determined. The structure and characteristics of the system of objects of accounting in carrying out operations under concession agreements are defined. In particular, the following groups of objects are singled out: non-current assets, current assets, work in progress, construction in progress. In the course of the study it is found that the organization of accounting operations under concession agreements is extremely complex and important at all stages of the formation and implementation of a public-private partnership project in the form of a concession.

Keywords: accounting, accounting objects, concession, concession agreement, state partnership, private partnership.

Tbl.: 1. **Bibl.:** 8.

Svirko Svitlana V. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Department of Economic Security, Public Management and Administration, Zhytomyr State Technological University (103 Chudnivska Str., Zhytomyr, 10005, Ukraine)

Табл.: 1. Библ.: 8.

Свирко Светлана Владимировна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної безпеки, державного управління та адміністрування, Житомирський державний технологічний університет (ул. Чудновська, 103, Житомир, 10005, Україна)

E-mail: sv3@ukr.net

Ковальчук Владимир Владимирович – соискатель, кафедра учета и аудита, Житомирський державний технологічний університет (ул. Чудновська, 103, Житомир, 10005, Україна)

E-mail: sv3@ukr.net

Kovalchuk Volodymyr V. – Applicant, Department of Accounting and Audit, Zhytomyr State Technological University (103 Chudnivska Str., Zhytomyr, 10005, Ukraine)

Постановка проблеми. Реалізація проекту державно-приватного партнерства через укладання договору концесії є особливо цікавою для різних груп стейкхолдерів як на рівні органів державного управління чи державних (комунальних) підприємств, так і на рівнях приватного бізнесу і суспільних наглядців та споживачів суспільних послуг. Усе це вимагає формування якісної інформаційної платформи управління операціями за договором концесії. В цьому випадку на перше місце виходить система бухгалтерського обліку, організаційно-методичні положення якого мають забезпечити генерування якісного інформаційного ресурсу для користувачів різних рівнів.

Аналіз останніх досліджень. Питання розвитку бухгалтерського обліку формування та реалізації проектів державно-приватного партнерства у формі концесії практично не порушувалися вітчизняними вченими. Тому це дослідження базується на аналізі праць вітчизняних учених, які сформулювали вектори розвитку національної системи бухгалтерського обліку: В. В. Євдокимов, О. М. Петрук, С. Ф. Легенчук, І. В. Орлов, О. В. Мельниченко, А. В. Янчев, В. Б. Моссаковський, Н. Л. Правдюк, Р. О. Костирко, М. В. Корягін, Н. О. Лоханова, М. А. Проданчук, Д. О. Грицишен, Т. О. Тарасова, О. О. Осадча.

Метою статті є викладення результатів дослідження, присвяченого ідентифікації об'єктів бухгалтерського обліку операцій за договорами концесії.

Виклад основного матеріалу. «Бухгалтерський облік і фінансова звітність як генератори обліково-економічної інформації потребують для управління і безпеки бізнесу розв'язання завдань підвищення їх достовірності, аналітичності, доречності та оперативності» [7, с. 18]. Відповідно, для забезпечення якісних властивостей інформаційних ресурсів, що генеруються системою бухгалтерського обліку, важливе значення набуває ідентифікація об'єктів та їх властивостей, що є основою їх подальшої оцінки та відображення на рахунках.

Особливий вплив на структуру та властивості об'єктів бухгалтерського обліку операцій за договорами концесії чинить галузева специфіка, тобто сфера реалізації проекту державно-приватного партнерства. «Досить цікавими є плани уряду щодо використання концесії саме у морській галузі. Так, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2012 року №1055 «Деякі питання надання в концесію об'єктів державної власності» 18 морських портів України можуть передаватися в концесію з можливістю реалізації декількох концесійних проектів у кожному порту. До цього переліку входять найбільші порти України

у тому числі: Державне підприємство «Одеський морський торговельний порт»; Державне підприємство «Миколаївський морський торговельний порт»; Державне підприємство «Іллічівський морський торговельний порт»; Державне підприємство «Херсонський морський торговельний порт»; Державне підприємство «Ізмаїльський морський торговельний порт» [6]. Таким чином, бухгалтерський облік операцій за концесійним договором має галузеву специфіку. Це, в першу чергу, проявляється на структурі та властивостях об'єктів бухгалтерського обліку, а отже, формуванні інформаційного простору управління ними та концесійною діяльністю загалом [3; 4].

В цілому структура системи бухгалтерського обліку представлена об'єктами, які складають господарську діяльність та які забезпечують господарську діяльність. До першої групи належать бізнес-процеси, що складають господарську діяльність, а враховуючи об'єкт дослідження – ті бізнес-процеси, що обумовлені умовами концесійного договору. До другої групи об'єктів бухгалтерського обліку належать ресурси, що отримані концесіонерами, знаходяться в їх власності, або придбані концесіонером для забезпечення виконання умов договору.

Зважаючи на специфіку концесії, є потреба у формуванні структури системи об'єктів бухгалтерського обліку, яка б враховувала такі особливості:

- по-перше, групування об'єктів бухгалтерського обліку за етапами формування та реалізації проекту державно-приватного партнерства у формі концесії. Зокрема, є потреба у визначенні специфічних об'єктів облікового відображення на етапах: організації концесійної діяльності приватним партнером, що передбачає створення нового підприємства або розширення господарської діяльності існуючого; приймання-передачі об'єкта концесії від державного або комунального підприємства до концесіонера; модернізація об'єкта концесії, що є обов'язковою умовою укладання концесійного договору; надання суспільних послуг, що пов'язано із експлуатацією та утриманням об'єкта концесії;
- по-друге, ідентифікація об'єктів бухгалтерського обліку в розрізі основних бізнес-процесів реалізації проекту державно-приватного партнерства у формі концесії. Такими бізнес-процесами є модернізація об'єкта концесії, придбання ресурсів, виробництво та реалізація суспільних послуг, розподіл фінансових результатів і сплата конче-

сійних платежів. Кожен бізнес-процес має свої особливості, що проявляється на економічних, правових і фізичних властивостях об'єктів, які, своєю чергою, мають бути відображені в облікової інформації;

- по-третє, ідентифікація витрат і доходів, що виникають на відповідних етапах реалізації проєкту державно-приватного партнерства у формі концесії. Ці об'єкти є особливо важливими з позиції подальшої аналітичної оцінки ефективності реалізації концесійного договору. Адаже впливають на результативність операцій за договорами концесії та впливають як на ефективність і якість суспільних послуг, так і фінансових результатів та економічних вигід, що отримує приватний партнер – концесіонер;
- по-четверте, ідентифікація об'єктів та їх властивостей в розрізі класифікаційних ознак, які передбачені планом рахунків бухгалтерського обліку. Це є вкрай важливим для облікового відображення операцій за договорами концесії. «Треба зауважити, що ані План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 290, ані Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського

обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291, не містять окремого рахунка і, відповідно, інструкцій щодо його використання для обліку об'єктів концесії» [5]. Планом рахунків бухгалтерського обліку передбачено такі класи рахунків, кожен із яких тим чи іншим чином пов'язаний із концесійною діяльністю: необоротні активи, запаси, кошти, розрахунки й інші активи, власний капітал та забезпечення зобов'язань, довгострокові зобов'язання, поточні зобов'язання, доходи і результати діяльності, витрати за елементами, витрати діяльності, позабалансові рахунки.

Усе зазначене лягає в таку структуру об'єктів бухгалтерського обліку, яку наведено в табл. 1.

Характеризуючи зазначені в таблиці положення, варто надати характеристику таким групам об'єктів:

- необоротні активи. Концесіонер у системі бухгалтерського обліку має відобразити необоротні активи: які отримані в результаті концесії, тобто об'єкт концесії; основні засоби, що є у його власності та придбані до укладання концесійного договору; основні засоби, що придбані концесіонером у період реалізації концесійного договору для забезпечення виконання його умов;

Таблиця 1

Структура та характеристика системи об'єктів бухгалтерського обліку операцій за договорами концесії

Етап реалізації концесійного договору	Характеристика об'єктів бухгалтерського обліку	Об'єкти, які складають концесійну діяльність	Об'єкти, які забезпечують концесійну діяльність
1. Приймання-передача об'єкта концесії	Сукупність операцій з передачі майна державного чи комунального підприємства приватному партнеру – концесіонеру	<ul style="list-style-type: none"> ▪ операції з приймання-передачі об'єктів основних засобів; ▪ операції з приймання-передачі запасів; ▪ операції з приймання-передачі незавершеного виробництва 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ необоротні матеріальні та нематеріальні активи; ▪ оборотні активи, в тому числі незавершене виробництво
2. Модернізація об'єкта концесії	Сукупність операцій з модернізації майнового комплексу в цілому або його окремих компонентів	<ul style="list-style-type: none"> ▪ операції з придбання оборотних та необоротних активів для ремонту, модернізації та поліпшення об'єктів необоротних активів або цілісного майнового комплексу; ▪ операції з модернізації цілісного майнового комплексу або його складових; ▪ операції з ремонту та поліпшення окремих складових об'єкта концесії 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ придбані оборотні та необоротні активи для модернізації, поліпшення та ремонту цілісного майнового комплексу або його складових; ▪ капітальні витрати, пов'язані з модернізацією та поліпшенням цілісного майнового комплексу або його складових
4. Утримання об'єкта концесії	Операції з утримання та експлуатації об'єкта концесії в стані, що передбачено концесійним договором	<ul style="list-style-type: none"> ▪ поточний ремонт складових цілісного матеріального комплексу (витрати); ▪ операції з утримання цілісного майнового комплексу в належному стані (витрати) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ необоротні активи як складові цілісного майнового комплексу
5. Розподіл фінансових результатів	Операції з формування та розподілу фінансових результатів	<ul style="list-style-type: none"> ▪ доходи та витрати від здійснення концесійної діяльності; ▪ фінансові результати від здійснення концесійної діяльності; ▪ нерозподілені прибутки та непокриті збитки концесійної діяльності 	

- оборотні активи. За умови активної діяльності державного підприємства цілісний майновий комплекс, який передано в концесію, концесіонер може отримати, ще й відповідні види запасів для забезпечення безперебійного надання суспільних послуг. Наприклад, коли в концесію передається система водопостачання чи тепlopостачання, є потреба в безперервному процесі водопостачання та тепlopостачання як для населення, так і для підприємств;
- незавершене виробництво. Якщо державне чи комунальне підприємство, яке припиняє свою діяльність в результаті концесії, має незавершене виробництво, підприємство-концесіонер має прийняти його на баланс та перед тим провести інвентаризацію, адже в подальшому це вплине на безперебійність виробництва та реалізації суспільних послуг, що передбачені концесійним договором;
- незавершене будівництво. Державне та комунальне підприємство, що ліквідується в результаті концесії, може мати на балансі незавершене будівництво, яке в результаті концесії має завершити концесіонер. В такому випадку необхідно створити фахову інвентаризаційну комісію для забезпечення достовірної оцінки вартості незавершеного будівництва та його відображення в балансі концесіонера. Це питання є край важливим для реалізації умов концесійного договору.

Організація бухгалтерського обліку операцій за договорами концесії є край складною та важливою на усіх етапах формування та реалізації проекту державно-приватного партнерства у формі концесії. Сьогодні організація бухгалтерського обліку є край важливою як для операцій за договорами концесії, так і в цілому для суб'єктів господарювання, адже даний процес впливає на якісні властивості інформаційних ресурсів, що генеруються системою бухгалтерського обліку.

«Для того щоб бухгалтерський облік міг забезпечити реалізацію поставлених перед ним завдань, його необхідно належним чином організувати. Слід зазначити, що не можна настільки складну систему, як бухгалтерський облік, організувати виходячи з досвіду сформованих стереотипів, коли вона залежить від знань і умінь окремих працівників, а також особливостей функціонування підприємства. Недооцінка організаційного аспекту обліку тягне за собою, як правило, неузгодженість між системою інформації та системою управління підприємством» [2, с. 658].

Васільєва Л. М. під організацією розуміє «один із найбільш відповідальних етапів створення підприємства та підготовки його до ефективної діяльності. Для того щоб процес організації бухгалтерського обліку відбувся, потрібно, щоб власник підприємства застосував заходи, які були б направлені на забезпечення реєстрації фактів господарського життя, їх узагальнення з метою отримання необхідної інформації для складання звітності та прийняття управлінських рішень. Провести свої заходи він може лише через головного бухгалтера, якому делегує відповідні повноваження» [1].

Згідно із законодавством основними формами організації системи бухгалтерського обліку на підприємстві є:

- 1) введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;
- 2) користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;
- 3) ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;
- 4) самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства (ця форма організації бухгалтерського обліку не може застосовуватися на підприємствах, звітність яких повинна оприлюднюватися, та в бюджетних установах) [8].

Підприємство-концесіонер може застосовувати будь-яку із зазначених форм організації бухгалтерського обліку. Проте для операцій за договорами концесії є важливим не стільки організація бухгалтерського обліку на підприємстві, скільки організація операцій з приймання передачі об'єкта, формування робочого плану рахунків та системи документування.

На етапі приймання-передачі об'єкта концесії організація бухгалтерського обліку операцій за договорами концесії має відповідати таким положенням:

- організації спільної комісії з приймання-передачі об'єкта концесії в частині необоротних і необоротних активів, незавершеного будівництва та виробництва;
- призначення матеріально-відповідальних осіб за об'єктами концесії;
- визначення відповідальних осіб за зберігання первинної документації про об'єкти концесії;
- створення комісії щодо оцінки об'єктів, що передбачені концесійним договором;
- обрання підходу до формування робочого плану рахунків для приймання передачі об'єкта концесії та забезпечення відповідного документообігу;

При організації бухгалтерського обліку операцій з реалізації проекту концесії ця система має відповідати вже наявній специфіці організації бухгалтерського обліку на існуючому підприємстві або ж врахувати правові економічні та галузеві особливості проекту державно-приватного партнерства через створення нового підприємства. У першому варіанті організація системи бухгалтерського обліку має передбачити особливості застосування робочого плану рахунків та налагодження відокремленої системи документування господарських операцій.

Визначені вище особливості структури системи об'єктів бухгалтерського обліку проявляються у специфіці робочого плану рахунків як механізму застосування рахунків і подвійного запису як елементів методу бухгалтерського обліку. Зауважимо, що сьогодні є потреба в розробці рекомендації не лише з удосконалення робочого плану рахунків, але й формування напрямів трансформації системи регулювання та плану рахунків загалом. Це обумовлено

тим, що діюча інструкція із застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій не повною мірою відповідає вимогам сучасності.

Крім того, формування робочого плану рахунків бухгалтерського обліку є ще й складовою організацій бухгалтерського обліку операцій за концесійними договорами.

Зважаючи на специфіку концесії та потреби формування інформації для управління окремим видом господарської діяльності, підприємство-концесіонер має обрати один із таких напрямів формування робочого плану рахунків:

- формування окремого робочого плану рахунків бухгалтерського обліку, за умови, що договір концесії передбачає створення нового підприємства для реалізації проекту державно-приватного партнерства.
- формування відокремленої системи рахунків бухгалтерського обліку через виділення аналітичних рахунків для обліку об'єктів, що пов'язані з концесійною діяльністю.
- виділення аналітичних рахунків лише за окремими об'єктами бухгалтерського обліку, що пов'язані лише з обліковим відображенням об'єкта концесії.

Питання організації документування та обґрунтування напрямів реквізитного розширення первинних документів за операціями з реалізації концесійного договору буде представлено в розрізі розроблених підходів до методики облікового відображення окремих об'єктів у подальших дослідженнях.

Висновки. Проведене дослідження дозволило обґрунтувати теоретико-організаційні положення розвитку бухгалтерського обліку операцій за договорами концесії. Зокрема, розроблено структуру та надано характеристику системі об'єктів бухгалтерського обліку операцій за договорами концесії, обґрунтовано поділ об'єктів за етапами реалізації проекту державно-приватного партнерства в розрізі: а) приймання-передачі об'єкта концесії; б) модернізації об'єкта концесії; в) підготовки та реалізації суспільних послуг; г) утримання об'єкта концесії; д) розподілу фінансових результатів. Запропоновано такі напрями формування робочого плану рахунків: а) формування окремого робочого плану рахунків бухгалтерського обліку, за умови, що договір концесії передбачає створення нового підприємства для реалізації проекту державно-приватного партнерства; б) формування відокремленої системи рахунків бухгалтерського обліку через виділення аналітичних рахунків для обліку об'єктів, що пов'язані із концесійною діяльністю; в) виділення аналітичних рахунків лише за окремими об'єктами бухгалтерського обліку, що пов'язані лише з обліковим відображенням об'єкта концесії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильєва Л. М. Поняття та основні передумови раціональної організації обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 14. С. 31–33.
2. Васильєва Л. М., Мостипака В. Р. Теоретичні аспекти організації бухгалтерського обліку на підприємстві. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12.1/154.pdf>
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних

«Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

4. Про концесії : Закон України від 16.07.1999 № 997-XIV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-14/print>

5. Концесії дають змогу отримати в тимчасове користування державне або комунальне майно для задоволення громадських потреб тисяч споживачів. URL: <https://dtk.com.ua/documents/ukr/2000/18-19/18nov4c.html>

6. Менська О. А. Концесія як цивільно-правовий механізм збереження об'єктів культурної спадщини в Україні. *Університетські наукові записки*. 2014. № 4. С. 113–118.

7. Об'єкти бухгалтерського обліку за Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Або що обліковується на рахунках? / [Н. М. Малюга, В. М. Пархоменко]. Київ : Консультант, 2017. 92 с.

8. Орлова О. Організація та ведення бухгалтерського обліку суб'єкта господарювання: господарсько-правовий аспект. URL: http://papers.univ.kiev.ua/1/jurydychni_nauky/articles/orlova-o-organization-and-accounting-entity-the-economic-and-legal-aspects_25640.pdf

REFERENCES

“Kontsesii daiut zmozu otrymaty v tymchasove korystuvannya derzhavne abo komunalne maino dlia zadovolennia hromadskykh potreb tysyach spozhyvachiv” [Concessions provide for the temporary use of state or communal property to meet the public needs of thousands of consumers]. <https://dtk.com.ua/documents/ukr/2000/18-19/18nov4c.html>

[Legal Act of Ukraine] (1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

[Legal Act of Ukraine] (1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-14/print>

Maliuha, N. M., and Parkhomenko, V. M. *Obiekty bukhgalterskoho obliku za Planom rakhunkiv bukhgalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan i hospodarskykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii. Abo shcho oblikovuietsia na rakhunkakh?* [The objects of accounting under the Plan of accounting of accounts of assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations. Or is it accounted for in the accounts?]. Kyiv: Konsultant, 2017.

Menska, O. A. “Kontsesiia yak tsyvilno-pravovyi mekhanizm zberezhenia obektiv kulturnoi spadshchyny v Ukraini” [Concession as a civil law mechanism for the preservation of cultural heritage objects in Ukraine]. *Universytetski naukovy zapysky*, no. 4 (2014): 113–118.

Orlova, O. “Orhanizatsiia ta vedennia bukhgalterskoho obliku subiekta hospodariuvannia: hospodarsko-pravovyi aspekt” [Organization and keeping of the accounting of the subject of economic activity: economic and legal aspect]. http://papers.univ.kiev.ua/1/jurydychni_nauky/articles/orlova-o-organization-and-accounting-entity-the-economic-and-legal-aspects_25640.pdf

Vasilieva, L. M. “Poniattia ta osnovni peredumovy ratsionalnoi orhanizatsii obliku” [Concept and basic prerequisites of rational organization of accounting]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 14 (2013): 31–33.

Vasilieva, L. M., and Mostypaka, V. R. “Teoretychni aspekty orhanizatsii bukhgalterskoho obliku na pidpriemstvi” [Theoretical aspects of organization of accounting at the enterprise]. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12.1/154.pdf>